

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 16. De diuinatione,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

tamen necessario & infallibiliter: quia cum vires naturales rerum singularium occultissimae sint, difficillimum est certo statueret aliquam causam ad effectum adhibitam, esse sua natura ad illud insufficientem. Et quamvis cognoscatur; restat adhuc iudicandum an sit à malo spiritu, an vero à bono: ut esse potest, non modo à Deo sed etiam ab Angelo bono: ut patet per illud, quod Tobiae cap. 5. dæmon à Raphaelè fugatus sit ministerio incenli icoris piscis. Quod factum sit quis in patrocinium alicuius suae superstitionis proferat, monendus est, quod, ut habet à Vict. in praeced. num. 16. probabile sit Angelos bonos cum sint de numero beatorum, nunquam se miscere terrenis rebus sine speciali mandato Dei, cuius ministerio mancipati sunt in caelo, iuxta illud Daniel. 7. Millia millium assistebant ei, & decies millies centena millia ministrabant ei:] neque ipsarum terrenarum rerum, ut constat ex Job. cap. 41. vlla sit virtus naturalis, quae cum virtute dæmonis comparari possit; atque adeo, quod idem à Victoria in eadem relect. num. 20. ostendit, dæmon ipse cogi nequeat vi alterius rei, quam Dei aut Angeli superioris.

Nec item pactum tacitum cum dæmone inde cognosci infallibiliter, quod ille qui effectui causam improportionatam adhibet, sit malae vitae; dubium non est: cum constet Deum nonnunquam per malos operari miracula, iuxta illud Matth. 7. Nonne in nomine tuo prophetauimus, & virtutes multas fecimus:] Quin nec id necessario colligitur ex eo, quod exploratum sit talis causae vltim non fuisse monstratum ab alio, quam à diabolo; quia, ut recte notat à Victoria sub finem praeced. num. 15. postquam virtus aliqua naturalis monstrata est à dæmone, nihil obstat quin ea quis postea utatur naturaliter, & sine concursu dæmonis. Attamen quia in dubio, tuta conscientia nequit formari ex eo quod absolute fieri potest: sed formari debet ex eo quod ordinarie fit (quandoquidem hoc non illud est moraliter probabile) statui potest nihil eiusmodi impedire quominus antedictos modos vlturpemus ad iudicium ferendum de pacto occulto cum dæmone.

CAPVT XVI.

De diuinatione.

SVMARIA.

- 161 Quid, & quotuplex in genere sit diuinatione.
- 162 Quid sit diabolica diuinatione, & quod prohibita sit tam diuino, quam humano iure.
- 163 Qua futura possit, & quae dæmon non possit certo praenunciare.
- 164 De quibusdam futuris probabiliter conygere potest, quae nequit certo praenunciare.
- 165 Diabolica diuinatione quaedam expressa, quaedam tacita.
- 166 Expressa nouem species distinguuntur à Theologis.
- 167 Omnes ac singulae sunt grauiora peccata mortalia, à quibus ignorantia ratio excusat.
- 168 Quid & quotuplex sit diabolica diuinatione tacita.
- 169 Auguria octo species.
- 170 Peccata sunt mortalia, in quibus vix ignorantia excusat, leuitas ma. eria nonnunquam.
- 171 Qua auguria censeri possint licita.
- 172 Quae illicita esse censeri debeant.
- 173 Non ita absolute prohibita est diuinatione per somnium, atq; astrologia qua praedicuntur mere contingentia, & pendencia omnino ex humani arbitrii libertate.
- 174 De fortibus do. uenientia notanda ad cognoscendam quatenus illicita sint.

161. **N**OMEN diuinationis ex Cic. in 1. De diuinatione, significat qualemcumque praesensionem & scientiam rerum futurarum. Triplex autem distinguitur diuinatione; vna diuina, qua supernaturali Dei beneficio futura & occulta cognoscuntur: altera humana, qua futura & occulta praedicuntur ex proprietatibus rerum: & tertia diabolica; quarum duae priores non sunt de se malae: diuina enim est prophetia, quam Apostolus in priori ad Corinthi, cap. 12. numerat inter gratias à Deo gratis datas: hu-

mana vero Philosophi, Astrologi & Medici laudabiliter videntur. Sola gitor diabolica, propter quam ipsum diuinationis nomen exolum habetur, est mala; constituens peccatum illud contra religionem, cuius explicatio nobis est hic proposita. Quam sic instituimus, ut primum quid & quotuplex sit talis diuinatione dicamus, & deinde tradamus rationem dignoscendi quid ad eam pertineat.

Quid sit diuinatione diabolica.

SECTIO I.

Nihil aliud est, quam significatio illa occultorum quae fit ope dæmonum. Dicitur autem significatio, ut ostendatur diabolicam diuinationem consistere in verbis vel signis exterioribus, non autem in sola mente, sicut scientia quae acquiritur per vanam obseruationem, de qua inferius. Illud vero, occultorum, indicat diabolicam diuinationem, ut & prophetia; obiectum esse ea, quae homo per se natura quae sua scire non potest. Reliquum autem definitionis separat diabolicam diuinationem à prophetia; quae est à Deo: & à diuinatione humana, quae viribus humani ingenij obtinetur. Porro specialiter prohibita est diabolica diuinatione, tum iure diuino in cap. 23. Numerorum vers. 23. in cap. 18. Deut. vers. 10. in cap. 34. Ecclesiasti: i versu 5. tum etiam iure humano: cuius Cod. de maleficis, praesertim lege nemo: canonico vero, 26. quaestio. 5. per multos canones.

Ac quae sub eam cadant occulta, quae dæmon possit praenunciare, declaratur aliquot propositionibus.

Prima est, omnia quae ab homine facta sunt vel fiunt, dæmon praenunciare potest. Ratio est: quia cum talia vel fuerint vel sint, possunt à dæmone cognosci; nisi à Deo impediatur: ut censetur contigisse in eo quod nescierit B. Mariae perpetuam virginitatem prout ex S. Ignatio martyre annotat D. Hieron. ad cap. 1. D. Matthaei. Item nisi sint nude cogitationes vel affectiones humani cordis, quas certo cognoscere, est solius Dei: iuxta illud 2. Paral. 6. Tu solus nosti corda hominum.] Quamquam negandum non est quin possit aliquid de eis probabiliter conicere ex phantasmatis quae ipse videt, & ex suggestionibus quibus voluntatem excitauit ad prauum consensum, de quo est hominū accusator in conspectu Dei die ac nocte, ex cap. 12. Apocal. Immo iuxta cap. Final. 26. quaest. 4. potest scire quando verbo vel alio signo externo, ut rubore vel pallore, homo eadem cogitationes vel affectiones expresserit; vel anima quasi cum dæmone ipso mente colloquendo more spirituum, eas illi detegere voluerit.

Secunda propositio. Dæmon potest quaedam futura praedecere, non autem omnia. Huius prior pars constat ex initio 13. cap. Deut. vnde habetur posse praedecere aliqua signa, & portenta euentura. Posterior vero, ex illis verbis Isaia 41. Annunciate nobis quae ventura sunt in futurum, & dicemus quia dii estis vos.] Ea enim indicant, aliquarum rerum futurarum praedecionem esse solius Dei: ideoque dæmonem non posse illas praedecere: & verba illa Isaia 46. Ego sum Deus, & non est vltra Deus, nec est similis mei annuncians ab exordio nouissimum, & ab initio, quae necdum facta sunt. Atque talium rerum tria sunt genera. Primum earum quae pendunt à sola Dei voluntate: ut quod hic sit praedestinat ad aeternam gloriam, ille non sit. Secundum earum quae pendunt omnino ex libera voluntate hominis: ut certum quid cogitare, dicere, vel facere. Tertium pure contingentium, quādiu non habent certam & determinatam causam; ut quod talis post multos annos, tali die vel hora interficietur. Omnium enim talium certa cognitio est Dei propria.

Ceterarum futurarum quas dæmon ipse potest certo & infallibiliter praedecere, quatuor sunt genera: primum earum quae causam habent naturalem & necessariam: ut motus caelorum; coniunctiones planetarum, Eclipsis Solis & Lunae. Secundum earum quae nobis quidem videntur futura contingentia, sed reuera causam habent certam & determinatam, quam dæmon videt: ut quod quis eo morbo quo laborat cras morietur: aut quod sit futura post tridie aqua in inundatio; aut quod ingruat tempestas; aut quod breui corruet domus recens & dificata. Tertium earū, quas ipse factu-

rus est permittente Deo: quo modo potuit prædicere ruinam domus, quæ opprefit filios Iob. Quartum earum quæ dependent quidem à voluntate Dei, vel hominis: sed iam illi significata sunt per diuinam reuelationem: siue factam in sacra Scriptura, siue alia ratione à Deo vel à bonis Angelis: quandoquidem inter filios Dei ipse quoque adlat coram Domino, ex cap. 1. libri Iob.

164. Tertia propositio Dæmon multa de iis quæ nequit certo scire, probabiliter conicit. Ratio est: quia cum sit perspicacissimi ingenij, ac multæ experiētæ, quid homines sint facturi potest probabiliter conicere ex propensionib. ipsorum naturalibus, quas illi vt plurimum sequuntur: vel ex aliis factis præteritis, vel ex consuetudine inueterata. Atque ita potest dæmon prædicere, quod Deus sit castigaturus aliquæ populam, qui se grauius sceleribus contaminat.

Quarta propositio est. Dæmonem quando nescit prædicere futura de quibus interrogatur, si agat cum prudentioribus & doctis, respondere ambigue, aut ita obscure vt non intelligatur. Sin cum simplicibus & ignaris, qui non possunt facile deprehendere ipsius fraudem, solere mentiri aperte. Sed nihil est cur in talibus immoremur diutius.

Quotuplex sit diuinatio diabolica.

SECTIO II.

165. **D**uplex est ex D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 3. diuinatio diabolica: vna quæ fit cum expressa dæmonis inuocatione: altera quæ fit per tacitam dæmonis inuocationem. Ac prior generali nomine necromantia dicitur, & à Theologis distinguitur (vt ibid. habet D. Thom.) in nouem species, quæ diuersæ quidem sunt in genere naturæ, non tamen in genere moris: sicut nec furta argenti, auri, tritici, vestium, aliarumque rerum, quæ in genere quidem naturæ diuersæ sunt, sed non faciunt diuersæ rationis repugnantiam cum recta ratione.

166. Prima igitur species dicitur præstigiū, ex eo, quod dæmon præstringat aures vel oculos inuocantium ipsam, dum variis apparitionibus ingerit se illis & futura prædicat. Quæ vero illa variaz apparitiones Greg. à Valen. 2. 2. disput. 6. quæst. 12. puncto 2. ex D. Thoma & Caietan refert, & latius persequitur Suarez in opere de religione lib. 2. cap. 8. in quibus nos immorari, nihil necessarium est ad nostrum institutum. Secunda species dicitur diuinatio per somnia: & est cum instructio expectatur à dæmone in somnis. Tertia dicitur necromantia proprie, contingens (vt loco citat. habet D. Thomas) quando adhibito sanguine & certis carminibus, mortui videntur resurgere, loqui, docere, &c. Quarta dicitur diuinatio per Pythones: & est cum dæmon docet per homines arreptios, qui dicuntur Pythones ab Apolline Pythono, quem gentilitas putauit primam diuinationis auctorem. Quinta dicitur geomantia, & est cum dæmon docet per signa quedam apparentia in terrestribus corporibus, vt in ligno, metallo, aut lapide aliquo. Sexta dicitur hydromantia, cum per signa apparentia in aqua. Septima aeromantia, cum per signa apparentia in aere. Octaua Pyromantia, cum per signa apparentia in igne. Nona aruspiciū, cum per signa apparentia in extis animalium sacrificatorum in aris ipsorum dæmoniorum.

167. **Hæc de quibus mentio est, 26. quæst. 3. cap. 1. sunt grauiissima peccata, vt patet: tum ex eo, quod per eas dæmon colatur in maximam Dei iniuriam, iuxta illud 4. Reg. cap. 1. Nunquid quia non erat Deus in Israel, mittis vt consuatur Beelzebub deus Accaron? Tum ex eo, quod seuerè, etiam sub pœna mortis prohibeantur Leuit. 20. in fine, & Deut. 18. vers. 10. Neque facile putandum est in eis excusationem per ignorantiam habere locum, saltem inter fideles: cum apud eos ordinariè inculcetur & teneatur, perniciosissimum ac damnable commercium cum dæmone. Porro qui talibus vitis laborant sepe sunt hæretici: vt cum credunt dæmonem posse certo prædicere futura, quæ à libero hominis arbitrio, vel à casu pendunt. Qua de causa nonnunquam sacri Canones de illis tanquam hæreticis loquuntur vt 26. quæst. 5. cap. Episcopi; & quæst. 7. cap. Non obseruetis. Quanquam si nullam habeant errorem intellectus contrarium fidei, non sunt hæretici, neque vt tales possunt in foro exteriori puniri, ex cap. Accusatus, §. Sane, De hæreticis in sexto.**

Non solum vero tales diuinatores peccant, sed etiam omnes qui eos consulunt, vt ex Deut. loco cit. patet; adeo vt ipsi perinde ac illi subiciantur anathemati 26. quæst. 5. cap. 1. Vnum vero hic occurrit obseruandum quod D. Thom. in eadem quæst. 95. art. 4. ad 1. tangit: quamuis nunquam liceat dæmonem inuocare, vt aliquid ab eo petamus, si tamen non vocatus appareat (vt fit in corporibus ab ipso p. fessis) posse nos aliquid ab eo tunc petere, sicut petiit Christus Marci 5. Quod tibi nomen est? duabus tamen conditionibus seruatis: vna est, vt petamus adiurando ipsum in nomine Dei, ne mentiatur & decipiat: altera vt petendi sit aliqua iusta causa: velut vtilitas propria vel proximi.

Posterior autem diabolica diuinationis species, qua tacite dæmon inuocatur, quaque factam tacitum cum eo inuitur: contingit quoties quis futura, aut altere occulta inquirat modis inordinariis seu mediis ineptis, ac de se inutilibus ad eorum notitiam acquirendam. Nam talibus modis illicitis dæmon ex peruerfitate suæ voluntatis. solet seingere studio nocendi hominibus eosque implicandi vanitate, qua excitentur ad magis ardua subinde molienda. Vnde fit, vt qui hu. u. modi vanis inquisitionibus operam dat, eo ipso tacite velit doceri à dæmone immisceente se ac studenter præsto esse respicientibus vanitates & insanias falsas, vt ex Psalm. 39. ad hoc propositum D. Thomas accomodat, in cit. quæst. 95. art. 2.

Apud quem in seq. art. 3. hæc eadem species rursus diuiditur in duas alias: quarum prior generali nomine dicitur augurium: & est quando cognitionem occultorum seu futurorum obseruantur illa quæ præter hominum intentionem fiunt: siue naturaliter, siue casu, siue alio modo; vt quando obseruantur astræ vel motus animalium vel lineamenta corporis, vel alia id genus, de quibus ex D. Augustin. 26. quæst. 2. cap. 1. Illud. Posterior dicitur Sortilegium; & est quando occulta vel futura inquiruntur ex iis quæ fiunt per humanam intentionem, eoque sine vt illa ipsa cognoscantur: idque siue fiant per solialuforia, siue per festucas, siue per puncta alearum, siue per scripta, siue alia aliqua eiusmodi ratione.

Ac prior rursus in octo alias distribuitur ex D. Thomæ doctrina in eod. loco. Prima dicitur genethlia: & est cum ex motu aut situ syderum siue ex coniunctionibus, vel oppositionibus vel aspectibus planetarum, & hora natiuitatis queritur cognitio effectuum ex libera voluntate pendentium, & euentuum circa ipsos futurorum. Secunda peculiari nomine dicitur augurium: & est diuinatio ex vocibus quorumcumque animalium, & ex sterutationibus hominum: sed præsertim ex garritu auium. Tertia dicitur auspiciū; & est cum ex motu quorumcumque animalium, præsertim autem ex volatu auium, queritur occultarum rerum cognitio. Quarta dicitur omen: & est diuinatio futurorum, ex vocibus hominum quas ediderunt præter intentionem. Quinta dicitur obseruatio seu interpretatio somniorum, & est diuinatio futurorum ex somniis. Sexto dicitur physionomia: & est diuinatio futurorum ex proportione & lineamentis totius corporis humani, & præcipue faciei. Septima dicitur chiromantia: & est diuinatio futurorum ex lineis & sectionibus, quæ cernuntur in manibus hominis. Octaua appellatur à D. Thoma spatulamantia: & definitur diuinatio ex quibusdam signis in spatulis alicuius animalis apparentibus. De quibus octo speciebus idem est dicendum ac ante de aliis nouem: nimirum diuersas esse in genere naturæ, non item in genere moris: cum illud per quod aliæ ab aliis distinguantur, non adferat eis specialem aliquam cum recta ratione repugnantiam, priuatiorem ve honestatis consentaneæ legibus virtutis religionis.

Dicendum est etiam; cum non nisi arte dæmonis fieri possint, peccata esse grauiissima. Vnde in cap. 2. De fortilegiis: presbyter qui ex astrologio furtum inquirere voluit, etiam sine intentione inuocandi dæmonem, grauiissime peccasse dicitur; & à ministerio altaris per integrum annum suspenditur. Quanquam vt ex Caiet. & Nauar. annotat Gregor. à Valentia in cit. disputatione 6. quæst. 12. puncto 4. ignorantia in illis excusare potest à mortali, nisi ea sit crassa & supina: seu quæ attentis debite circumstantiis, facile vinci poterit: aut sit affectata, ex eo proueniens quod quis de industria scire noluerit: An hoc vel illud esset aliquod tale

peccatum.

peccatum. Leuitas materiae vero, vt recte addit ibid. memoratus author, nequit similiter excusare: quia vsurpare cognitionem Deo propriam (vt fit in omni superstitiosa diuinatione) est peccatum de se graue, quacumque materia sit circa quam vsurpetur: nisi forte cum ipsa materia leuitate, tantammodo adesset animus vanus nec vere superstitiosus: vt si quis inquisitioni occultorum, ex aliquibus vanis signis operam daret, non quidem serio sed iocose tantum: vt accidere potest (quo exemplo Caietan. vtitur 2.2. quæst. 95. art. 2.) ei qui quæreret smaragdum in cerebro gallinæ probe sciens se non inuenturum: tunc enim peccatum non videtur esse plusquam veniale cuiusdam vanitatis: immo nullum esse si talis iocus ita opportune & decenter institueretur, vt ad extraplexia virtutem pertineat. A qua tamen re ordinarie abstinendum est propter scandalum & periculum peccandi: quod non deest in eiusmodi materia, cum sæpe daemones per talia decipiat: & vsurpantes ea, malam consuetudinem inde acquirant. Aduerte autem pro praxi nobis propolita: quod etsi difficile sit suadere expressam diuinationem à tacita differre specie, vt bene monet Suarez in opere de religione tract. 3. lib. 2. cap. 10. in initio, quia tacita & expressa voluntas non solent distinguere actus morales: in confessione tamen exprimentum esse an fuerit expressa: de qua longe diuersum faciendum est à Confessario iudicium, quam de alia: tum ob maiorem grauitatem illius, tum ob præsumptionem de aliis peccatis quorum antea meminimus, num. 158.

De ratione dignoscendi in particulari diabolicam diuinationem.

SECTIO III.

Facile quidem est deprehendere diabolicam diuinationem esse, quandoquæ: queritur cognitio occultorum expresse inuocando daemones. Id quod, ex Caiet. 2.2. quæst. 95. art. 3. & Nauar. in Enchir. cap. 11. num. 12. fieri potest, tum voce & verbis, tum etiam factis: nempe cum quis sciens daemones docere occultis per aliquod signum, vsurpat illud: sed difficile est quando abest expressa daemonis inuocatio. Ad id autem seruire possunt sequentia documenta, quorum tria priora ad augurium, alia ad fortilegium pertinent.

Documenta notanda ad cognoscendum augurium diabolicum.

Primum est. Non prohiberi, sed licitum esse obseruare effectus naturales, in rebus ex quibus diabolicas diuinationes fieri dicuntur: præsertim eos qui iuuant ad medicinam, aut ad agriculturam, aut ad artem nauigandi. Hoc patet ex regula 9. Indicis librorum prohibitorum edici iussu Concilij Trid. & ex doctrina D. Thom. in cit. quæst. 95. art. 5. Itaque non est diabolicum, sed licitum, ex obseruatione astrorum colligere Eclipses futuras, & coniunctiones vel oppositiones planetarum, pluuia, ventos, sterilitatem, vel abundantiam frugum, immo & naturales inclinationes hominum. Similiter ex somniis licet colligere constitutionem corporis & sanitatem vel morbum. Item ex motu auium licet colligere quæ spectant ad futuras tempestates vel serenitatem aeris, & sic de aliis, quando est ea proportio inter medium ex quo procuratur cognitio, & rem quæ cognoscenda est, vt vnum sufficienter ex alio cognosci possit, siue tanquam effectus ex sua causa: siue tanquam causa ex suo effectû, siue tanquam effectus ex effectû eiusdem causæ, quomodo ex vespertino caeli rubore cognoscitur crastina serenitas: iuxta illud Matth. 16. Vespere facti dicitis, serenum erit, rubicundum est enim caelum. Etenim quia causa est eadem quæ hodie fecit caelum rubicundum; & cras faciet serenum, vnum ex alio colligitur.

Secundum documentum est: non esse censendam diabolicam diuinationem, quæ fit de futuris contingentiis, & iis quæ pendunt ex libera hominis voluntate, quando non queritur cognitio certa; sed solum talis coniectura, qualis fieri potest, ex ea re per quam cognitio queritur. Quomodo ex doctrina D. Thom. Caiet. ad cit. art. 5. ait, quandoque excusari posse Astrologos. probabiliter tantum quædam circa euentus humanos conicientes ex constellationibus ex quibus corporeæ impressiones, & affectiones proueniunt: quas ho-

mines frequenter sua sponte sequuntur. Vnde fit vt de his quæ ipsi facturi sunt, aliquid probabiliter conici possit: vt bellum futurum esse: quia constellationes sunt tales, quibus homines redduntur ad iram propensi.

Tertium documentum est: diabolicam diuinationem esse, quoties quis ex inspectione corporum caelestium aut aliorum, ex quibus in præced. se. et. distinguntur augurij species, vult certo, vel etiam probabilius & firmitus, quam par est; præcognoscere, & aut prædicere futura contingentia, aut quæpendent ex libertate arbitrij: etiam si dicat se probabiliter tantum id affirmare: interea affirmans sine hæsitacione. Istud habetur ex citata regula nona Indicis librorum prohibitorum, & ex doctrina D. Thom. in cit. artic. quinto & duobus sequentibus. Ratioque est, quia tunc procuratur cognitio occultorum absque vilo medio ordinario ad illam acquirendam sufficiente. Atque tacita daemonis inuocatio toties fit vt Rasuit Nauar. in Enchir. c. 11. nu. 22. ex D. Thom. doctrina de qua Suarez in opere de religione tom. 11. tract. 3. lib. 2. cap. 9. quoties aliquis enititur efficere aliquid per causas, quæ nec virtute sua naturali, nec ex diuina aut Ecclesiastica dispositione, possunt illud efficere: aut tales tanquam necessarias adiungit aliis; quæ sunt ex se sufficientes ad illum producendum.

Vnde est quod Mathematici & ij omnes qui eos confidunt damnantur: tum iure Canonico 26. quæst. 2. cap. 11. 8. & cap. Sed & illud: tum iure civili Cod. de Episcopali audentia, lege Mathematicos, & Cod. de Maleficiis & Mathematicis, lege Artem, & lege Nemo, vbi mathematicorum nomine significantur ij qui ex astris & hora natiuitatis prædicere audent ea quæ facturi sunt homines. De quibus D. Aug. lib. 2. de Genesi ad literam in fine penult. cap. ait: Quo certius prædicunt futura, eo magis cauendos esse: quia illud signum est euidentius ipsos pactum habere cum daemone. Inde est etiam quod Deut. 18. vers. 10. inter eos quos Deus abominatur, ponatur obseruans somnia. Ac quod 26. quæst. 7. cap. Non obseruetis, damnetur quadam interpretatio somniorum, quæ falso tribuitur Danieli. Itemque quod in vniuersum damnantur omnia auguria 26. quæst. 2. cap. Sed & illud, & q. 5. cap. Si quis Episcopus, cap. Aliquantum, cap. Si Clericus, & cap. Auguriis: Illud autem quod Ioseph Gen. 44. dixit fratribus suis, An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? D. August. per locum dictum esse interpretatus est, vt refertur 22. quæst. 2. cap. Quod autem. Pro quo facit quod de bonis Israelitis (qualis fuit Ioseph.) Numerorum 23. dicitur. Non est augurium in Iacob, nec diuinatione in Israel.]

Cæterum astrologia quidem de qua locuti sumus, sicut quævis alia species auguria tanquam diabolica reici absolute debet (sicut Christianos fecisse notat Gratianus 26. qu. 2. cap. 1. & faciendum esse ostendunt tum antedicta, tum alia multa quæ persequitur Pererius in lib. 3. aduersus superstitiosas artes) diuinitio tamen non per somnium, etiam ea quæ contingunt ex libertate humani arbitrij, non debet pari seueritate reici: quoniam ex D. Thom. 2.2. quæst. 95. art. 6. quadruplex est causa somniorum, ex quibus prædici possunt futura.

Prima est naturalis, eaque vel exterior, vt aer ambiens, aut aliqua caelestis impressio, vel interior, quæ est corporis affectio ex aliquo humore in ipso prævalente: vt si flaua bilis vel alius humor redundet aut aliquid corruptum, immoderate in ipso iactetur. Secunda causa est moralis, nempe cogitationes præcedentes, & animi concitati, vehementes perturbationes: amor inquam, vel spes, vel metus vel odium. Tertia est diabolica: solet enim diabolus inspirare ac suggerere dormientibus somnia: quæ causa est cur obseruatio somniorum similiter exosa Deo esse proponatur Deut. 18. ac magorum augurium, & incantatorum maleficia, Nemp, vt D. Gr. g. lib. 4. dialog. cap. 48. interpretatur, quia daemones plerumque se somniis immittunt, implens noxia superstitio hominum animos, eosque non tantum vane deludens, sed etiam perniciose decipiens. Quarta causa est diuina: solet enim Deum immittere somnia, per quæ doceat homines de occultis & futuris contingentiis, manifestum est ex verbis illis num. 12. vers. 6. Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium

172.

173.

loquar

loquar ad illum, &c. itemque ex somniis quæ in veteri Testamento referuntur, Abraham, Abimelech, Jacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, Nabuchodonosor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi: & in nouo beati Ioseph, trium magorum: Adde & D. Pauli ex Actis Apostolorum cap. 16. Videri potest Pererius in lib. 2. aduersus fallaces & superstitiosas artes: de hac re plenius differens à cap. 3.

Iam cum hæc ita sunt; constat quidem ex somniis quæ causam habent naturalem vel moralem, non esse faciendum de occultis iudicium; sicut neque ex aliis rebus naturalibus: nisi iuxta 1. & 2. documentum ante traditum. Constat etiam ab iis quæ diabolicam causam habent, esse omnino cauendum. Sed negari non potest attendendum esse ad ea, quæ à Deo immittuntur ad nostram instructionem. Quæ talia esse, dignosci potest; partim ex eo, ad quod homo per somnium impellitur: vt si ad deserendum seculum, ad timorem inferni, ad dolorem de peccatis incitetur. Partim ex affectu quem post se relinquunt: nempe si remaneat mentis illustratio, animi affectio suavis, humilis, deuota, sanctæ conso-latio, & promptitudo ad Dei obsequium: partim ex eo, quod ordinatur ad aliquod opus pium & contentaneum doctrinæ fidei, honestatque morum: vt ad aliquam tribulationem superuenientem ferendam patienter pro Christo. Non autem si accedant somnia significantia res futuras aut occultas, quarum cognitio non ad utilitatem somniantis vel aliorum publicam aut priuatam: sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem ferat; vel etiam ad faciendum aliquid mali: vt quando somnia sunt tetra & obscena ac plena crudelitatis & impietatis. Nec enim credendum est Deum esse auctorem talium, iusto fine carentium; cum non nisi magna de causa, ipse extraordinario modo homines doceat & illuminet. Partim denique id ipsum quod diximus, cognosci potest ex interiori quadam animorum illuminatione atque commotione (intimum saporem D. Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 48. vocat post D. Augustin. lib. 6. confess. cap. 13.) qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit suauis, honesta & efficaci inclinatione affectus, vt hominẽ certum faciat de fide & autoritate sui somnij, illud à Deo ipso esse: sicque perspicue facit cognoscere, vt sine vlla dubitatione id credere velit, ac etiam debeat. Nempe vt naturale nostræ mentis lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamque statim sine vlla argumentatione amplecti; sic in somniis à Deo datis lumen diuinum animis nostris affulgens, facit vt illa vera ac diuina esse intelligamus, certoque credamus. Vnde ob diaboli nequitiam & astutiam, sine tali illustratione, somniis tanquam diuinis fides non videtur habenda præsertim cum Ecclesiastici 34. prohibetur dare somniis cor nostrum, nisi ab altissimo fuerit emissã visitatio.

De hoc diuinationis genere, latius agens Suarez in opere de religione, tract. 3. lib. 2. cap. 13. sub finem, duo notat quæ maxime faciunt ad nostrum institutum. Prius est: quando quis sine prudẽt discretionẽ & iudicio facile credit somniis, à graui peccato nõ excusari ex eo, quod credat illa esse à Deo. Ratio est, qui exponit se euidenti periculo Diabolicæ deceptionis: & quantum in se est, vult talibus credere, etiam si demoniaca essent: cum discernere nolit an talia sint necne: sicque subiciat se disciplinæ dæmonis, illumque tacite allicit ad procurandum illud quod ipse putat somnio præsignatum. Grauior culpa vero erit in eo, qui alias expertus est, se in talibus deceptum esse.

Posterior est, quod etiam ex Caiet. in verbo Somniorum obseruatio habet Nauarr. in Enchir. cap. 11. num. 33. posse tale peccatum excusari à grauitate mortali, quando quis non omnino credit rem in somnio ostensam, esse veram, seu futuram; & nihilominus ad vitandum aliquod malum, rationalis somnij aliquid operatur, quod alias malum non est, nec contra Dei, aut Ecclesiæ præceptum. Nam in eo non apparet grauis malitia: cum talis non tam credat quid eiusmodi esse à Deo, vel esse veram, quam esse posse; in quo minus est erroris, etiam si multum sit vanitatis aut leuitatis, vel simplicitatis, aut superflue timiditatis. Verumtamen si quis ita sit somniorum obseruator, vt ordinariẽ per illorum indicationes gubernetur in rebus agendis, non potest excusari à graui illa culpa superstitutionis, quæ auguriis æquipara-

tur Leuitici 19. cum dicitur: Non augurabimini nec obsecrabitis somnia.]

Alia documenta notanda ad dignoscendum sortilegium Diabolicum.

Quartum documentum est, ex D. Thom. in 2. 2. quæst. 95. art. 8. fortes aliquando adhiberi ad diuinandum occulta, vel futura, indeque vocari diuinatorias: quarum exempla sunt in sacra Scriptura Iosue 7. cum repertus est Achan missis fortibus: & 1. Reg. 14. Saul iubet miti fortes inter se & filium suum Ionatham; & Ionã 1. deprehenditur Ionas forte. Aliquando vero adhiberi ad deliberandum quid agendum sit, expectando iudicium à Deo ex euentu sortium; vnde dicitur sententia consultoria: quarum etiam exempla sunt in sacra Scriptura Leuitici 16. cum ex duobus hircis vnus forte eligitur offerendus Domino: & 1. Regum 10. cum Saul forte eligitur in Regem: & Actorum 1. Matthias forte eligitur in Apostolum loco Iudæ proditoris. Aliquando denique adhiberi ad aliquid diuidendum, vnde vocantur diuinatoria: de quibus exempla sunt in Leuitico, Deuteronomio & libro Iosue, cum hæreditas filii Israhel forte diuiditur.

Quintum documentum est, vt fortibus ex suo genere quidem indifferens esse (de quo in singulari, an bonum sit, iudicatur ex admixta ei religione, prudentia & iustitia; an vero sit malum ex contraria irreligiositate, vel imprudentia, vel iniustitia, vt docet Caiet. in summula verbo Sors.) attamen ob periculum superstitutionis diabolicæ prohibitas esse absolute in Ecclesia, tam diuinatorias, quam consultorias fortis. Illas quidem in cap. De sortilegiis, & 26. quæst. 5. cap. Aliquantum, cap. Peruenit, cap. Si quis Clericus, cap. Contra, & c. Episcopi: in quibus etiam præcipitur vt sortilegiis vtentes excommunicentur.

Has vero, prohibitas esse in cap. Sortes eadem quæst. 5. idque sub anathemate. Cuius tam leuiter prohibitionis causa est; quod merito tam hæ quam illæ, diabolicæ esse iudicentur: cum Deus nolit nos curiosè inquirere ea quæ superant humani ingenij vires, iuxta illud Ecclesiastici tertio, *Altiora te quæseris, & fortiora te, ne scrutatus fueris: impiumque sit, vt talia expectare ab alio, quam à Deo, cuius sunt propria; ita & velle ad ea præstanda ipsum per fortes compellere, adeoque ipsum tentare: quod prohibetur Deut. 6. & Matth. 4. per illud: Non tentabis Dominum Deum tuum.] Accedit quod talibus fortibus ordinariẽ annexæ sint superstitutiones, quas cum sortilegi occultare vellent, vocantur fortes Sanctorum Apostolorum 26. quæst. 1. cap. 1.*

Illæ autem quæ de talibus fortibus in sacra Scriptura leguntur, nihil ad nos spectare notat ex D. Hieron. & Beda, Gratianus 26. q. 2. cap. 1. 2. & 4. quia in veteri lege cæremonia instituta fuit à Deo, quam seruare volentes vti fortibus. In noua autem lege cessant cæremonia veteris: & ideo non licet in illa, sicut in hac licuit, vti fortibus. Vnde vt inquit Beda ad cap. 1. Actorum Apostolorum: quamuis Apostoli ante acceptum Spiritum sanctum forte elegerint S. Matthiam legali cæremonia; tamen post acceptum non sunt amplius vsi fortibus; sed oratione elegerunt septem Diaconos Act. 6. & aliquot presbyteros Act. 14. Et certe cum Christus omnia promittat orantibus, Matth. 7. & Ioan. 14. ac 16. absurdum est ad fortes confugere, quæ nullam habent illius promissionem.

Sextum documentum est: fortes diuinatorias nullis circumstantiis iustificari; vt pote innixas dæmonum societati. Hoc Caiet. expressit in verbo Sors: Consultorias vero iustificari; ex eodem authore & alio summulari post D. Thom. 2. 2. quæst. 95. art. 8. si debitus modus illis adhibeatur: qui est vt debitis ad Deum præmissis precibus, cum debita erga ipsum reuerentia, in illis tantummodo ambiguitatibus, in quibus humana ratio quid eligere debeat, penitus ignorat; accipiuntur tales fortes: in quibus nihil indecorum admisceatur, nihil superstitiosum & characteribus signatum. Vnde prima conditio in illis retinenda, est articulus necessitatis: ne, vt inquit Caiet. tenetur Deus, vbi potest humana opera, puideri. Secunda, vt euenus expectetur à Deo non à casu, vel fortuna, vel ab astris. Quamuis non sit peccatum mortale expectare à casu vel fortuna (cum ex D. Thoma ibidem in eo cernitur tantum-

tantum modo vanitas) sicut mortale est expectare à fato vel ab astris, vt prope superstitiosum, repugnans veræ religioni. Tertia conditio est reuerentia; ne scilicet irreuerenter consulatur Deus, vel cum aliquo abusu rerum sacrarum; vt reliquiarum, vel sacræ Scripturæ: assumendo eas ad decisionem negotiorum temporalium: qui abusus reprehenditur 26. quæst. 2. cap. 11. qui. Vt autem sit peccatum mortale; irreuerentia notabilis esse debet: alioqui ex leuitate materiæ censetur veniale. Quarta est, debita materia: ne scilicet pro electionibus spiritualibus sortes assumantur. Cuiuscumque enim generis sortes reici profus debent in Ecclesiasticis electionibus, ex cap. finali, De fortilegiis.

Septimum documentum esse potest quod habet Caiet de sorte diuiforia (qua determinatur quid ab hoc vel illo habendum sit boni; aut patiendum mali in temporalibus) eam illicitam esse dupliciter. Primo, si imprudenter fiat: quia omnis actus humanus prudenti circumspectione & ratione formari debet. Secundo, si cum periculo communis boni, aut læsione proximi fiat. Illi enim inter quos mittuntur sortes, æquum ius habere debent, alioqui erit iniustitia, præsertim quando agitur de bono publico: vt si inter dignos & indignos mittuntur sortes pro officiis publicis obtinendis; quia fors cadere potest super indignum. Esse autem mortaliter illicitum, iudicatur ex eo, quod contra iustitiam, proximo vel bono communi præiudicium adferat notabile. Potest etiam iudicari ex eo, quod fit contra religionem; & in duat rationem consultoria; si mittatur ad acquirendam Dei voluntatem, modo extraordinario, non seruatis quatuor conditionibus ante propositis. Secus autem quando principalis intentio eam mittentis, est vt auferantur lites, querelæ, & inuidiæ, iuxta illud Prou. 18. Contradictiones comprimunt fors & interpotentes quoque diiudicant. Tunc enim si adsint conditiones contrariæ à Caiet. traditis licita est tam in rebus ciuilibus, ex lege Si duobus, Cod. Communia De legatis; quam in Ecclesiasticis: vt patet ex iis quæ D. Thomas in corpore citati art. 8. sub finem habet. Qui & addit in solutione tertij argumenti: perinde ac sortes, damnandum esse iudicium ferri candidatis ac feruentis aquæ (adde & duelli) quibus perinde ac illis tentatur Deus: vnde prohibentur etiam ab Ecclesia, 2. quæst. 4. cap. Consultuisti; & cap. Monomachiam.

id in quo separatur ab idem: quæ non sunt comp. rata ad nocendum aliis; sed ad captandum inanem opinionem hominum.

Additur vero, vt iure dæmonis, vt intelligamus maleficium non nocere per se, sed opera dæmonis; cum quo maleficus habet pactum tacitum vel expressum. Signum autem quo maleficus ipse vtitur, vt dæmon noceat aliis, dicitur quoque maleficium: & ij quibus nocet vocatur maleficiari; vnde extat in decretalib. titulus, De frigidis & maleficiatis.

Duplex autem est maleficium: quorum vnum dicitur amatorium, cuius exemplum habet D. Hieron. in vita S. Hieronionis; & est, quo homines excitantur ad amorem & maxime ad impudicum; quod fit per filtra. Et quamuis dæmon ex se non possit mouere aut cogere voluntatem ad amandum: excitare tamen potest tribus modis. Primo quidem, mouendo imaginatiuam, representando que illi varia phantasmata inducentia ad amorem. Secundo, adhibendo multas causas naturales que faciunt res apparere pulchriores quam sunt, & regunt turpitudinem perfringendo oculos, illudendoque sensibus. Tertio, mouendo sensitiuum appetitum concupiscibilem, in quem magnam habet vim, propter originale peccatum. Nec tamen propterea excusantur à peccato qui sicut piter amant cum facile possint diabolo resistere, atque à tali maleficio esse liberi, si per deuotas preces & pia opera ad Deum confugerent. Alterum vero maleficium dicitur veneticum: & est quo opera diaboli, nocet quis alteri in sua, vel suorum persona; inferendo nimirum mortem vel morbos, vel dolorem aliquem. Aut etiam in suis bonis ac rebus externis, id est; in iumentis, pecoribus, vineis, legeibus, &c. Quod fieri potest vel à malefico, adhibendo causas naturales vt venena; vel à diabolo, sic vt maleficus adhibeat solum signa superstitiosa quibus videtur facere, quod non ipse, sed diabolus facit.

Cum autem dæmon omni tempore velit & tenet hominibus nocere, nec id omittat cum ei permittitur à Deo: libentius peruersam illam voluntatem exequitur per alios homines, quam per seipsum tribus de causis. Prima est, vt pluribus & frequentius noceat; multa enim dæmon potest per homines, quæ non potest per se facere. Nam per magos restitit Moyfi Exod. 7. & 8. & Apostolis Actorum 8. & 13. & quotidie per homines excitat multas hæreses, aliaque facit quæ per se ipsum facere non posset. Sic enim per maleficos sæpe abutitur rebus sacris illi que infert iniuriam, quod non posset per seipsum facere: sicut & per malos homines, Christo multas iniurias atque adeo mortem intulit, quod per seipsum facere non potuit. Secunda causa est, quod plures & facilius decipiat, quando agit per alios homines: propterea quod omnes diabolus ipsum malum esse sciunt, abhorrentque naturaliter ab illius consortio. Tertia est, quod ea ratione maiorem Deo iniuriam inferat dum abutitur hominibus quos condidit ad imaginem suam; & præsertim dum illis, qui ei per baptismum consecrati sunt.

Quale peccatum sit maleficium.

SECTIO II.

Gravissimum peccatum est maleficium cum includat pactum tacitum vel expressum cum diabolo: & sapius habeat coniunctam apostasiam, vel hæresim, & iniuriam, ac etiam sacrilegium. Apostasiam quidem cum maleficus ex animo renunciauerit fidei: hæresim vero, cum adorerit dæmonem putans ei conuenire aliquam Dei proprietatem: aut Sanctos, vel res sacras nullius momenti esse existimauerit, aut illis virtutem inesse ad effectus malos, quibus ipse dat operam. Iniuriam autem cum maleficus damnum proximo intulerit in persona siue propria, siue etiam aliena coniuncta, vt in vxore, filiis, &c. vel in ipsius rebus seu bonis externis: quo casu tenetur ad restitutionem damni illati: siue per se, siue per causas naturales, siue virtute dæmonis illud intulerit: sicque homicidium sit efficitur irregularis, & omnes pœnas homicidæ incurrit. Vnde Confessarius debet diligens esse in inquirendis maleficijs circumstantiis. Sacrilegium denique, cum maleficus ipse ad maleficium abusus fuerit rebus sacris; vt Eucharistia, aqua benedicta, & aliis quibus nulli magorum quam malefici frequentius abutuntur.

Quos

CAPVT XVII.

De maleficio.

SVMMARIA.

- 175 Definitio maleficij.
- 176 Eiusdem d. usio.
- 177 Peccatum est grauissimum.
- 178 Tres cause, ob quas diabolus inducit maleficos ad vtendam rebus sacris ad maleficium.
- 179 Quomodo malefici possint, vel non possint nocere viris bonis.
- 180 Remedia aduersus maleficia sunt triplicia, & de naturalibus quid tenendum sit.
- 181 Quid de diabolicis.
- 182 Nullo modo licet in vno maleficio in remedium alterius.
- 183 Remedia diuina ceteris omisso vsurpanda.
- 184 Causa propter quam non omnes maleficiati per talia curantur.

HACTENVS persecuti sumus quæ pertinent ad duas primas species magiæ generaliter dictæ; tertia quæ sequitur vocatur maleficium aut fascinum. De quo docendum est primo, quid & quod duplex sit. Secundo, quale peccatum sit. Tertio, quæ sint remedia aduersus maleficia.

Quid & quod duplex sit maleficium.

SECTIO I.

175. **D**efinitio potest maleficium, superstitio qua quis alteri nocet virtute dæmonis. In qua definitione, superstitio; ostendit illud in quo maleficium conuenit cum aliis speciebus magiæ: sicut & quod sequitur, qua alteri nocet; ostendit